

Kök Hücre Araştırmalarında Güncel Kavramlar

*TÜBA Kök Hücre Araştırmaları Çalışma Grubu
(Meral Beksaç, Sahir Çörtoğlu, Emin Kansu,
Mehmet Öztürk)
Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, Ekim 2004
ISBN: 975-8593-63-3*

Erwin H. Ackernecht 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişen tıbbi "laboratuvar tıbbi" olarak adlandırır ve onu Ortaçağ'ın kütüphane hekimliğinden, Sydenham ve Boerhaave'ın hasta başı tıbbından, Lennec ve Graves'in hastane hekimliğinden ayırmaya çalışır." Merhum Ekrem Kadri Unat hocamızın editörlüğünde hazırlanan "Dünya'da ve Türkiye'de 1850 Yılından Sonra Tıp Dallarındaki İlerlemelerin Tarihi" bu çarpıcı cümle ile başlar. Unat, ilerlemenin bu dönemde hızlanışını 7 etmene bağlar:

1. Büyük araştırmacı ve öğretici hekimlerin yetişmesi,
2. Mikroskobun geliştirilmesi,
3. Bazı bulaşıcı hastalıkların ufak canlılarla oluştuğunun gösterilmesi,
4. Kloroform ve eter narkozunun tıba girmesi,
5. Tıpta dallanmaların başlaması,
6. Sanayinin ilerlemesi,
7. Bilgilerin daha kolaylıkla yayılması.

Son 20 yılda biyoloji ve genetikte meydana gelen gelişmeler ise 1850 sonrasındaki gelişmeleri çok daha geride bırakacak gibi görünmektedir. Yukarıdaki 7 maddeyi günümüze uyarlamaya çalışırsak şunları görürüz:

1. "Büyük hekim"lerin yerini, farklı meslek sahiplerinden oluşan ekipler almıştır, bilimsel yayınların sayısı ve ar-

tış oranı eskiyle kıyaslanmayacak şekilde katlanarak artmaktadır.

2. İnsanın genetik haritası çıkarılmıştır; bu, genetik hastalıklar ile hastalıklara genetik yatkınlık, evrim ve tarih alanlarında bilgimizi artırmakta ve değiştirmektedir.
3. Yapay dölleme başarılıdır.
4. Deneysel klonlama başarılıdır.
5. Meydana gelen gelişmeler bilimsel tıbbî paradigmayı etkileyecek, tıp eğitimi, etiği ve icrası çok farklı noktalara gidebilecektir. Sağlık alanında hekim olmayanların etkisi artacaktır.
6. Üretim ve tüketim kalıpları değişmiştir. "Sağlık hizmeti", "ilaç" gibi temel kavramların sınırları giderek bulanıklaşmaktadır. Sağlık hizmetinin giderek daha büyük bir bölümü tüketici tercihiğine göre yürütülmektedir.
7. Ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler düşünce, davranış ve yaşayış kalıplarını sessizce fakat derinden değiştirmektedir.

Henüz ilk günlerini yaşadığımız için bu büyük alt-üst oluşu henüz gereğince anlamlandıramıyoruz. Kişi ve toplum olarak ne yapacağımızı belirlemenin ilk adımı bu konudaki gelişmeleri yakından izlemek olmalıdır: "Ülkemizde en yüksek bilimsel ölçütlerin yaşama geçirilmesi, (...) bilimsel ve teknolojik veriler ışığında temel toplumsal stratejilerin belirlenebilmesi"ni hedefleyen TÜBA'nın, ilgili çalışma grubu kök hücre araştırmaları hakkında temel kavramları veren bir kitapçık hazırlamış. Doyurucu bir literatürü de içeren kitap (kök hücrelerin insanda kullanımı konusunda sanal ortamda bkz. <http://www.emcell.com> , <http://www.advancedcell.com>) şu bölümlerden oluşuyor: Tanımlar ve Kök Hücre Elde Etme Yöntemleri / Kök Hücrelerin Kullanım Alanları / Kök Hücreler ve Klonlamanın Etik ve Hukuksal Yönleri / Ülkemizde Kök Hücre Araştırmalarına Bilimsel ve Yasal Yaklaşım / Kök Hücre Araştırmaları ile İlgili Sorunlar / Türkiye ile İlgili Öneriler / Akademilerarası Panelin İnsan Klonlama Uygulamaları Hakkında Bildirgesi.